

VIER RICHTLIJNEN EN VIER PERSPECTIEVEN

Vier richtlijnen

Wat zegt de wetenschap over kinderen van wie de ouders apart wonen? Vooral de manier waarop de scheiding verloopt is belangrijk. Kinderen voelen zich beter als zij niet betrokken zijn in de ruzies tussen hun ouders. Als ze met hun ouders spreken over de scheiding, als ze weten waarom hun ouders scheiden, als ze meetellen en als iedereen zijn best doet om regelingen goed uit te voeren. Een bemiddelaar kan via de ouders helpen om dat te realiseren. Elke ouderschapsbemiddelaar heeft dus invloed op hoe de scheiding verloopt. Via de ouders werkt hij of zij aan wat er voor de kinderen belangrijk is. Bijvoorbeeld: dat de ruzies tussen de ouders niet blijven duren, dat het kind kan zeggen wat het belangrijk vindt, dat het veel vragen kan stellen en dat het gevoelens en gedachten passend kan verwoorden.

Vier perspectieven

Aangezien veel ouders apart wonen, werd al uitgebreid onderzoek verricht naar wat zij belangrijk vinden voor een kind. Er bestaat ook aanzienlijk wat literatuur over. Voor een bemiddelaar is dat nuttige informatie. Zo kan hij/zij immers ten volle rekening houden met het kind en begrijpen hoe het zelf naar de dingen kijkt.

Ook uw tussenkomsten via de ouders zullen nog efficiënter blijken als u rekening houdt met wat kinderen zelf zeggen dat ze belangrijk vinden. In *Perspectief kinderen* en *Perspectief ouders* van dit werkboek hebt u door de ogen van het kind en door de ogen van de ouders kunnen kijken. Als u het apart wonen bekijkt vanuit het standpunt van het kind is de kans groter dat u als bemiddelaar de 'veerkracht' van het kind ondersteunt. Met andere woorden: rekening houden met het perspectief van het kind bepaalt mee wat je beter wel of niet doet.

Een bemiddelaar blijft op de achtergrond

Goed bemiddelen is veel doen voor het kind

Kinderen geven aan dat ze in de eerste plaats willen dat ruzies stoppen, dat conflicten niet blijven duren en dat de ouders tot regelingen komen. Dat is net zo goed de bekommernis van elke ouderschapsbemiddelaar. Een goede bemiddelingspraktijk is kindgericht en bevordert de levenskwaliteit van de ouders én het kind.

Uit onderzoek blijkt dat conflictbeheersing de belangrijkste factor is voor de levenskwaliteit van ouders en kinderen. Bemiddeling biedt ouders een context waarin ze dingen zakelijk kunnen regelen, waardoor ze de mogelijke last van het apart wonen, voor de kinderen kunnen beperken. Een ouderschapsbemiddelaar die ouders helpt om zakelijk te regelen, heeft dus goed gewerkt voor het kind, ook al kwamen er geen extra interventies aan te pas.

Kinderen zijn geen vragende partij om steun te krijgen van een professionele buitenstaander. Kinderen ervaren de transitie van samenwonende ouders naar apart wonende ouders als iets wat behoort tot de privésfeer.

Brenn Neale (2002)

‘Young people see professional support as a last resort. One of the main problems, as children see it, in talking to ‘outsiders’ is precisely their perception that family issues are best kept in the family and that by talking to professional agencies it becomes out of control.’ ... ‘The children’s accounts also suggest that ongoing conversations conducted as a daily part of family life are more likely to hold value for them than stilted, ‘one-off’ consultations with socio-legal professionals.’

Het kind maximaal betrekken in bemiddeling, betekent een antwoord zoeken op de vraag: hoe kunnen ouders in de loop van de bemiddeling hun kinderen zelf ondersteunen? Met andere woorden: wat kan ik als bemiddelaar doen om de ouders te helpen hun kind te ondersteunen.

U wordt niet geacht de rol van de ouders over te nemen en hun eventuele ‘problemen’ op te lossen. U verdwijnt na de bemiddeling uit beeld en treedt niet verder op de voorgrond.

Kinderen leven immers verder met hun ouders, niet met u. U kan via de ouders cruciale invloed hebben op de ouder-kindrelatie. Belangrijk is dus dat de bemiddelaar-kindrelatie niet centraal staat. De dagelijkse dingen (het kind

informerend, betrekken, steunen, spreken) zijn taken voor de ouders. U blijft zoveel mogelijk op de achtergrond omdat de ouders de experts van hun kinderen zijn. Kinderen hebben baat bij competente ouders die verantwoordelijkheid nemen en die door anderen beschouwd worden als competent. De bemiddelaar neemt de ouderrol dus niet over. Het zou de indruk kunnen wekken dat hij/zij beter weet wat goed is voor het kind dan de ouder. Veel goedbedoelde inzet van bemiddelaars wekt bij ouders de indruk dat ze beter alles aan een deskundige zouden overlaten. Het maakt hen onzeker en verhindert hen om zichzelf als deskundige in hun eigen situatie te beschouwen. Het zo weinig mogelijk uit handen nemen is dus de boodschap.

Als ouders veel zelf doen, kan je hen erkennen en hun inzet bevestigen. Dat is een ondersteuning voor de toekomst. Ouders zullen hun kinderen erkennen voor wat ze doen en vice versa. Zoek daarom eerst naar interventies waar ouders de kans krijgen om hun inzet voor hun kind te tonen.

Uw belangrijkste opdracht is om het kind in beeld te brengen bij de ouders. Kinderen hebben baat bij ouders die belangrijke beslissingen over het kind, zelf kunnen nemen. En gelukkige, zelfverzekerde ouders maken gelukkige, zelfverzekerde kinderen. U hebt de opdracht om de ouderlijke verantwoordelijkheid te versterken, niet te verzwakken. Vermijd dat je als buitenstaander, een standpunt inneemt in dergelijke beslissingen. Door dingen bespreekbaar te maken levert u een positieve bijdrage aan een groter verantwoordelijkheidsgevoel.

Eigen mogelijkheden en beperkingen kennen

Kinderen die tijdens en rond de periode dat de ouders apart gaan wonen met een derde, professioneel, hebben gesproken, signaleren dat hen dat niet heeft geholpen. Enerzijds blijkt dat ze – zoals beschreven – een zinvolle conversatie met hun ouders willen, en dat binnen de privésfeer. Anderzijds blijkt het moeilijk om over dit thema met kinderen te praten, zeker op een manier die achteraf een positief effect kan hebben. Een ogenschijnlijk ‘goed gesprek’ in de ogen van de professioneel kan voor kinderen achteraf vaak weinig waardevol blijken. Zelfs in het Australische ‘child-inclusive mediation’ model is men heel voorzichtig.

Een voorbeeld

Jennifer McIntosh (2007)

‘In light of the complexities that necessarily accompany protracted disputes in family law, the child consultant must be equipped with an adequate

social science background. Substantial formal training in developmental, attachment, trauma and family systems theories and experience in the clinical application of these theories is requisite. A postgraduate qualification in counseling psychology or psychotherapy is recommended as a minimum benchmark for the formal qualifications, coupled with two year's experience in working with children, adolescents and their families in a mental health or community health setting.' 'Such standards are important to achieve quality outcomes. The risks clearly are that such a powerful method in inexperienced or poorly supported hands may add to, rather than lift, the complexity of parents' journeys through dispute resolution.' 'If one goes into a child consultation with the idea that we simply 'hear the child's voice' and come out of it knowing 'what the child wants' with respect to living arrangements, then 'tell the parents', the potential of the process is underutilised, and worse, potentially corrupt.'

Het is dus belangrijk om een zicht te hebben op eigen competenties, op eigen mogelijkheden en eigen beperkingen, vooraleer stappen te zetten of tussenkomsten te overwegen.

De ouders bepalen of u al dan niet extra taken opneemt

Wat beschreven wordt in de punten *context maken om zakelijk te regelen en in bekommernissen van het kind bespreekbaar maken*, beschouwt men als standaardinterventies die elke ouderschapsbemiddelaar doet of zou kunnen doen. De overige interventies zijn bijkomende, kindgerichte interventies die een ouderschapsbemiddelaar bijkomend kan doen. Ouders komen naar u omdat u bemiddelaar bent. Ze vragen u hen te helpen om zelf te kunnen onderhandelen, met het oog op een schriftelijke ouderschapsovereenkomst. U doet een aantal standaardinterventies die behoren tot uw bemiddelingsopdracht. Wil u ook extra taken op u nemen, dan verlaat u het terrein van strikte bemiddeling. U begeeft zich op het terrein van de gezinsrelaties en de kwaliteit van relaties tussen ouders en kind.

Daarom de vraag: *Willen de ouders dat u meer doet dan standaard bemiddelen?* Aansluitend bij de ethiek van een bemiddelaar - mensen beslissen - is het noodzakelijk om dat eerst met de ouders te bespreken. In de veronderstelling dat je extra interventies kan/wil doen, gaat u na of ze daarin geïnteresseerd zijn. Dat kan bijvoorbeeld naar aanleiding van de bespreking van het bemiddelingsprotocol.

U kunt dit aanbrengen als: *Goed, behalve wat we nu afgesproken hebben, kan ik jullie nog iets aanbieden. Naast mijn bemiddelingsopdracht kan ik samen met jullie extra aandacht besteden aan aspecten die mogelijk een positief effect hebben op de kwaliteit van leven van uw kind in de context van het apart wonen. Wat ik eventueel kan doen is....*

Zo kan u datgene wat afgesproken wordt in het bemiddelingsprotocol duidelijk vastleggen en toch binnen uw opdracht blijven.

Ouders kunnen kiezen om hier al dan niet op in te gaan. Ook ouders die dat niet doen, zetten zich in voor hun kind. Als de ouders voor de standaardinterventies kiezen, hebben ze daar goede redenen voor. Het vergt immers al heel wat moeite om via bemiddeling, in overleg naar een akkoord te zoeken. Als ouders het bijkomende voorstel afslaan, maar toch vragen hebben, kunt u hen eventueel doorverwijzen naar andere dienstverleners. De praktijk toont wel dat heel wat ouders tevreden zijn met dit extra aanbod, zelfs al betekent dit dat de bemiddeling wat langer zal duren.

Voor therapeuten-bemiddelaars is het extra belangrijk om waakzaam te zijn. Als ouders uw voorstel aanvaarden, is het nodig voldoende binnen de grenzen van de bemiddeling te blijven en niet af te glijden in ouderschapstherapie. De grens bewaken is niet altijd even evident: maak dus duidelijke afspraken.

Een bemiddelaar werkt strategisch

Doelgericht: Wat is mijn doel? Hoe?

Werken voor het kind betekent zicht hebben op het effect van uw handelen op dat kind. Intuïtie is een onderdeel van bemiddeling. U doet tussenkomsten en interventies die voor een stuk gebaseerd zijn op wat u op een bepaald moment aanvoelt. Bemiddelen is echter een moeilijk vak waarbij een aantal aanknopingspunten nodig zijn om bewust de meest geschikte manier van tussenkomen te kunnen kiezen. Zonder weloverwogen strategie bent u stuurloos. In dit werkboek schuiven we geen waarheid naar voor. Het is een aanbod en een poging om aan te zetten tot reflectie om weloverwogen en doordacht aan de slag te gaan.

De centrale structuur in het perspectief bemiddelaar is van daaruit ook opgebouwd. *Wat is mijn doel? Hoe wil ik mijn doel bereiken? Heb ik mijn doel bereikt?* Aangezien u via de ouders voor het kind werkt, bent u niet zeker dat wat

u doet ook het gewenste effect heeft op het kind. U bent geïnteresseerd in het effect van uw handelen. U stelt zich de vraag of de bedoeling van uw strategie ook het gewenste effect heeft. Om daarop een antwoord te kunnen formuleren kunt u zich baseren op werkelijk waarneembaar/observeerbaar gedrag. Of op de antwoorden van ouders op vragen naar het effect. Hebben uw acties niet het gewenste effect dan stuurt u bij. Bijsturen doet u niet door de ouders of het kind bij te sturen, maar wel door andere interventies of een andere strategie te zoeken die mogelijk wel het gewenste effect heeft. Een bemiddelaar stelt zijn handelen voortdurend in vraag.

Het is onmogelijk om op voorhand alle effecten van uw interventies in te schatten. Achteraf reflecteren over *Heb ik mijn doel bereikt of in welke mate heb ik mijn doel bereikt*, is dus de boodschap. Niet alleen reflecteren over wat zie ik/merk ik/hoor ik aan gewenste effecten maar evenzeer over mogelijk ongewenste effecten. Elke interventie houdt mogelijkheden en risico's in. Interventies die alleen maar en altijd goed werken bestaan niet.

Dit hangt samen met het gegeven dat u intentionele invloed hebt (mijn bedoeling is zus, dus ik handel zo) maar even goed onintentionele invloed, invloed die we niet bedoelden te hebben maar die er blijkbaar toch is. Met andere woorden de invloed die u uitoefent, hebt u nooit helemaal onder controle. Dat is ook niet nodig, op voorwaarde dat u rekening houdt met het effect dat u ziet.

Een duidelijk omschreven doel voor ogen hebben, vergroot de kans dat u het gewenste effect bereikt. Weten welk doel u wilt bereiken, draagt immers bij tot het kiezen van die strategie die daarvoor het meest geschikt is.

Onduidelijke doelen geven vaak onduidelijke interventies en onduidelijkheid over het al of niet bereiken van het doel.

De instrumenten die in dit werkboek worden aangeboden, bieden geen garantie op een gewild en goed effect. Ze bieden geen zekerheid over het daadwerkelijke effect op de kwaliteit van leven van het kind. U kunt interventies doen met een bepaalde – uiteraard goede – bedoeling en toch een ander effect bekomen. Interventies vanuit goede bedoelingen kunnen in het slechtste geval een nadelig effect hebben. Ga er daarom nooit vanuit dat de 'juiste interventie' ook het gewenste effect heeft.

In dit werkboek gaan we er ook vanuit dat elke ouderschapsbemiddelaar in staat is om zichzelf te evalueren en dat ook doet. U evalueert uzelf door u af te vragen: welke interventies liggen mij, welke interventies kan ik vlot hanteren,

welke interventies liggen moeilijk voor mij, welke interventies wil ik leren hanteren, van welke interventies blijf ik beter af, wil ik extra taken opnemen of niet, ...

Het komt erop neer dat u voor zichzelf duidelijk kan omschrijven wat tot uw mogelijkheden behoort en wat niet.

Aan het einde van elk onderdeel vindt u een aanzet tot zelfevaluatie i.v.m. het al dan niet bereiken van uw doel. Dat is zeker geen grondig uitgekende evaluatiemethode. Het is de bedoeling om enkel een aanzet te geven tot reflectie en voorbeeldvragen te geven. Een zelfevaluatie is immers enkel zinvol als die rekening houdt met wat u wel en niet doet en met het bemiddelingsmodel dat u hanteert.

Doel: Kinderen zitten niet klem

- ***Hoe: door een context te maken waarin ouders 'zakelijk regelen'***

Elke ouderschapsbemiddelaar vertrekt vanuit het gegeven dat de overgang van samenwonen naar apart wonen effect heeft op ouders én kind. U helpt ouders zoeken naar regelingen met een positief effect op ouders én kind. Het is een hele opdracht om ouders te helpen zakelijk te regelen met het oog op een duurzame ouderschapsovereenkomst. Bemiddelen is een moeilijk vak. Twee mensen helpen om doelmatig te onderhandelen vereist heel wat vakmanschap, zeker als de relatie erg gespannen is. Een ouderschapsbemiddelaar die er in slaagt een context te maken waarin het voor ouders mogelijk wordt om zakelijk te regelen, heeft heel wat gedaan voor de levenskwaliteit van de betrokken kinderen.

Doel: Kinderen spreken, weten en tellen mee

- ***Hoe: door 'welbevinden van het kind' bespreekbaar te maken***

Kinderen hebben nood aan zinvolle conversatie met hun ouders over hun apart wonen. Ze hebben vaak allerlei vragen over het waarom van het apart wonen, over de verblijfsregeling en over hoe dat hun leven beïnvloedt. Zo'n gesprekken kunnen de last die kinderen door het apart wonen kunnen ondervinden beperken.

Als bemiddelaar iets doen dat bijdraagt aan de kwaliteit van leven van het kind betekent ouders ondersteunen om zelf met hun kinderen te spreken en hen zo te ondersteunen. Kinderen betrekken in bemiddeling betekent vooral heel wat

thema's rond ouderschap en apart wonen bespreekbaar maken samen met de ouders. Op die manier kunnen ouders zich gesteund voelen om zelf de conversatie met hun kinderen aan te gaan. U biedt via het bespreekbaar maken woordenschat aan om te gebruiken. U stelt ouders vragen en zet hen op die manier aan tot reflectie, zonder te proberen overtuigen.

Iets bespreekbaar maken als bemiddelaar betekent tezelfdertijd toch buiten de inhoud blijven. Dat is niet altijd zo gemakkelijk want ouders vragen vaak uitdrukkelijk of impliciet naar uw mening als bemiddelaar.

Daarnaast worstelen ouders ook vaak met vragen over hun rol als ouders.

Ben je nog wel een goede ouder als je niet opkomt voor verblijfsco-ouderschap? Of als je er niet in slaagt om in overleg beslissingen te nemen voor de kinderen? Ben je nog wel een goede ouder als je zo weinig mogelijk contact wil met de andere ouder?

Wanneer ben je als ouder die apart woont op de goede weg?

Iedereen heeft zijn eigen kijk hierop.

Betekent ouder-zijn dat de ouders zodra ze apart wonen geen conflict hebben en veel overleggen? Betekent het 'samen ouders blijven'? Of moeten ze net 'apart ouder zijn' en niet te veel contact hebben met elkaar om conflicten te vermijden? Betekent het kiezen voor een bepaalde verblijfsregeling en dus best verblijfsco-ouderschap? Dit zijn maar enkele vragen die spelen. Het is hierbij belangrijk niet deel te nemen aan de inhoudelijke discussie en niet te handelen als inhoudelijk deskundige, opvoedingsexpert of adviseur.

Als u probeert een onderwerp bespreekbaar te maken, is het belangrijk dat niet op beleerende manier te doen. Elke ouder wil fundamenteel gezien worden als een goede ouder die het goed doet voor zijn kind. Dat geldt ook voor de ouder die uw hulp inroept om iets extra te doen. Als ouders ondervinden dat zij gezien worden als goede ouders kan hen dat helpen om het spontaan nog beter te doen voor hun kinderen.

Ouders die apart gaan wonen vertellen vaak zelf dat ze te horen krijgen: *Zorg dat je geen conflicten hebt, dat is belangrijk voor de kinderen of Zorg dat je goed overeenkomt in het belang van de kinderen.* De bemiddelaar wordt maatschappelijk gemakkelijk geassocieerd met *Dat is iemand die probeert ervoor te zorgen dat ouders goed overeenkomen.* Het gevaar bestaat dan ook dat ouders ervan uitgaan dat u zelf ook die norm hanteert. Als bemiddelaar is het dus opletten om niet als de normzetter gezien te worden of u niet als normzetter op

te werpen. Ouders kunnen hun kinderen gemakkelijker ondersteunen als hun handelen gebaseerd is op hun eigen invulling van ouder-zijn. Dan kunnen zij rekening houden met hun eigen gewoontes en met hun unieke ouder-kindrelatie. Het is aan u om niet in deze valkuil te trappen en niet te handelen vanuit inhoudelijke standpunten i.v.m. het welzijn van de kinderen. Als u taken overneemt van de ouders of inhoudelijke uitspraken doet over het belang van het kind, versterkt bij ouders makkelijk het gevoel dat ze het zelf niet goed genoeg kunnen.

De film ‘kindgerichte ouderschapsbemiddeling’

Als bijlage bij dit werkboek vindt u een dvd met een aantal fragmenten uit een ouderschapsbemiddeling.

• *Wat is de bedoeling van de film?*

De film ‘kindgerichte ouderschapsbemiddeling’ wil stof tot reflectie bieden. Hij kan helpen om een antwoord te formuleren op de vraag: Komt het effect overeen met mijn bedoeling? Eventueel kan de film inspiratie geven om een antwoord te formuleren op de vraag: Wat kan ik meer of minder of anders doen? Veel bemiddelaars vragen zich af Doe ik wel genoeg voor de kinderen, moet ik niet meer doen. Veel bemiddelaars maken zich daar zorgen over. Dit toont de grote betrokkenheid van bemiddelaars. De film toont de standaardinterventies die elke ouderschapsbemiddelaar via de ouders doet of kan doen. Als een ouderschapsbemiddelaar deze interventies doet, heeft hij veel gedaan voor ouders en kind. ‘Gewoon’ bemiddelen is al veel doen.

Soms vergeet men dat een ouderschapsbemiddelaar zonder extra taken op te nemen al heel kindgericht werkt. Soms vergeet men dat een ouderschapsbemiddelaar die met de ouders werkt, het kind voortdurend betreft in de bemiddeling. Ook bemiddelaars die nu enkel over de goederen bemiddelen en doorverwijzen als het over de kinderen gaat, weten best dat ze goed doen voor de kinderen door de ouders te helpen om dingen zakelijk te regelen. De film heeft niet de bedoeling om de enige juiste manier van tussenkomen te tonen. In de film ziet u vast tussenkomsten die u anders zou doen, waar u anders over denkt. De film wil ouderschapsbemiddelaars vooral prikkelen om na te denken over eigen interventies.

- **Wat vindt u op de dvd?**

Deel 1 bestaat uit één lang fragment en deel 2 bestaat uit drie kortere fragmenten. Elk fragment toont een bepaald aspect van wat elke ouderschapsbemiddelaar doet. Aan het einde van elk fragment is er een korte commentaar op het fragment.

- **Deel 1: Ouders regelen als ouder en niet als ex-partner**

In dit fragment worden een aantal tussenkomsten van een ouderschapsbemiddelaar getoond die ouders kunnen ondersteunen om ouder-zijn en ex-partner-zijn naast elkaar te zetten tijdens de onderhandelingen en ondertussen niet te veel afgeleid te worden door emoties.

- **Deel 2: Mag/moet ik mee beslissen?**

- *Fragment 1: Hoe willen de ouders hun kind laten meetellen in de regelingen?*

Dit fragment toont een aantal tussenkomsten van een ouderschapsbemiddelaar die willen bespreekbaar maken hoe ouders rekening willen houden met wat hun kind belangrijk vindt.

- *Fragment 2: Ouders hebben een akkoord over de bekommernissen.*

Dit fragment toont een aantal tussenkomsten van een ouderschapsbemiddelaar die er op gericht zijn om tot een akkoord te komen over de bekommernissen van het kind.

- *Fragment 3: Ouders houden rekening met de bekommernissen.*

Dit fragment toont een aantal tussenkomsten van een ouderschapsbemiddelaar die er op gericht zijn om bij het beslissen van de verblijfsregeling rekening te houden met de bekommernissen van het kind.

• *Gebruik van de dvd*

U hoeft de dvd niet volledig te bekijken of chronologisch te doorlopen. U kunt de fragmenten in willekeurige volgorde bekijken, afhankelijk van waarin u geïnteresseerd bent of wat u wilt bestuderen. Indien u een fragment bekijkt is het zinvol om het bijhorende deel uit dit werkboek erbij te nemen. We situeren daarom de fragmenten binnen het overzichtsschema:

Voor deel 1: Ouders regelen als ouder en niet als ex-partner

- **bemiddelaar:** onderdeel van Context maken om zakelijk te regelen
- **ouders:** onderdeel van Elkaar steunen
- **kind:** onderdeel van Als ouders blijven ruzie maken
- **wetenschap:** onderdeel van Kinderen zitten niet klem

Voor deel 2: Mag/moet ik mee beslissen?

- **bemiddelaar:** onderdeel van Bekommernissen van het kind bespreekbaar maken
- **ouders:** onderdeel van Iets doen met wat uw kind zegt
- **kind:** onderdeel van Ik zeg wat ik belangrijk vind
- **wetenschap:** onderdeel van Kinderen tellen mee